

KS. ANTONI DEBIŃSKI

„QUOD IUSTUM EST ET AEQUUM”
ZENONA KARDYNAŁA GROCHOLEWSKIEGO
WKŁAD W CHRZEŚCIJAŃSKĄ EDUKACJĘ

Rec. *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdotio*, a cura di Mons. Marek Jędraszewski, Arcivescovo Metropolita di Łódź, don Jan Słowiński, Facoltà Teologica dell'Univeristà di Poznań, wyd. Arcidiocesi di Poznań, Facoltà di Teologia a Poznań, Hipolit Cegielski Society, Poznań 2013, ss. 613 + nlb 2

Pięćdziesiąta rocznica otrzymania przez kard. Zenona Grocholewskiego święceń kapłańskich stała się okazją do wydania książki pamiątkowej. Inicjatywę jej przygotowania podjęła archidiecezja poznańska. Osobiście swym autorytetem i kompetencjami wsparli ją Metropolita Poznański abp Stanisław Gądecki i Metropolita Łódzki abp Marek Jędraszewski. Instytucjonalnie zaś współwydawcami liczącego ponad 600 stron dzieła były obok archidiecezji poznańskiej także Wydział Teologiczny Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. Redakcji tekstów, pochodzących od autorów reprezentujących znaczące środowiska kościelne i świeckie z całego świata, poświęcił swój czas i edytorskie doświadczenie ks. dr Jan Słowiński – adiunkt na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Jak powiedział on podczas uroczystej prezentacji recenzowanego tomu w katedrze poznańskiej 5 listopada 2013 r.:

książka wyszła w pięciu językach, tzw. kongresowych. Znane osobistości z całego świata zadedykowały Księdzu Kardynałowi swoje refleksje naukowe, głównie z dziedziny prawa kanonicznego czy szeroko pojętej problematyki edukacji, szczególnie katolickiej.

Dodajmy od siebie, że powstała ona dla odnotowania rocznicy z pewnością najważniejszej w życiu kapłańskim, jaką jest przyjęcie święceń. Ponadto pozwoliła zaakcentować wkład Jubilata, watykanisty za pontyfikatu pięciu papieży (Pawła VI, Jana Pawła I, Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka), w chrześcijańską edukację, co dokumentują nie tylko precyzyjne dane biograficzne zamieszczone w tomie, ale także bogaty materiał ilustracyjny (s. 601–610). Jego kompetencje w tym zakresie, dostrzeżone przez św. Jana Pawła II, wykorzystywali także Benedykt XVI i Ojciec Święty Franciszek, powierzając mu odpowiedzialne i wymagające wiele poświęcenia funkcje w administracji kościelnej. Pozytywną ocenę wypełniania

powierzonych Jubilatowi obowiązków dokumentują listy gratulacyjne dwóch ostatnich papieży (s. 9–15).

Swoją wdzięczność i uznanie wyraził Ojciec Święty Franciszek w liście gratulacyjnym, w którym napisał: „ze względu na ważny urząd i żarliwą gorliwość o dobro Kościoła powszechnego zaliczasz się do Moich najbliższych współpracowników w winnicy Pańskiej” (s. 12). Ojciec Święty podkreślił, że Jubilat, „wnosząc swój wielki wkład do przystosowania i należytej interpretacji przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego”, zasłużył na szczególny szacunek i uznanie, i dlatego jest „bardzo szanowany, zarówno przez Pasterzy Kościoła i władze państwowe, jak też licznych naukowców i studentów uniwersyteckich na świecie” (s. 13). Wyrazem szacunku ze strony władz państwowych jest z pewnością fakt, że postanowieniem Prezydenta RP z dnia 9 listopada 2009 roku został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Obok znakomitych walorów intelektualnych Ojciec Święty zwrócił uwagę na walory osobowościowe Jubilata, pisząc: „poznałem Twój miły charakter, Twoje zalety i zasługi, i chcę Cię darzyć Moim zaufaniem, miłością i uznaniem” (s. 13).

Te oceny zostały dopełnione m.in. opiniami Dziekana Kolegium Kardynalskiego kard. Angela Sodana (s. 21), Nuncjusza Apostolskiego w Polsce abpa Celestina Migliorego oraz Prymasa Polski i Metropolity Gnieźnieńskiego abpa Józefa Kowalczyka (s. 22–23).

Prymas Polski w swoim liście gratulacyjnym podkreślił w osobowości kardynała Grocholewskiego: „głęboki humanizm, otwartość na innych i tolerancję, wytrwałość w dążeniu do prawdy, wierność podstawowym zasadom chrześcijańskiego życia, niezwykłą pracowitość, jak również solidność i sumiennosc w wypełnianiu obowiązków, a także gotowość do podejmowania nowych wyzwań” (s. 22). Tę niezwykłą pracowitość Kardynała potwierdza fakt, że liczba jego prac naukowych wydanych drukiem to ponad 700. Liczne opracowania zostały przetłumaczone na wiele języków świata. Te ściśle naukowe dotyczą przede wszystkim prawa kanonicznego, prawa procesowego i małżeńskiego, organizacji trybunałów kościelnych, a wiele związanych jest z dziedziną edukacji. Naukowa działalność piśmiennicza kard. Grocholewskiego, imponująca pod względem liczby, oceniana jest jako rozległa tematycznie, twórcza, oryginalna, innowacyjna w swej treści i formie.

Ponadto, w efekcie niełatwej, ale skutecznej logistyki w realizowaniu projektu, zebrano osiem tekstów eksponowanych przedstawicieli hierarchii kościelnej i 56 opracowań dokumentujących biografię kard. Grocholewskiego (Część I), jego wkład w badania nad prawem kanonicznym (Część II) i w edukację (Część III). Całość uzupełniono bogatym, obejmującym poszczególne etapy życia kapłańskiego kard. Grocholewskiego, materiałem fotograficznym pozyskanym z prywatnego archiwum Jubilata.

Zagadnienia podejmowane przez autorów rekrutujących się ze środowisk ważnych dla Prefekta Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego w realizacji jego charyzmatu ukazują szeroką panoramę współczesnego dialogu Kościoła ze światem

nauki. Podległe kompetencjom Kongregacji szkoły wyższe to przede wszystkim seminaria diecezjalne, międzydiecezjalne, zakonne, uniwersytety katolickie obecne na wszystkich kontynentach i zaangażowane w różne kultury współczesnego świata. O skali problemu może świadczyć choćby zaangażowanie Jubilata w dialog z akademickim środowiskami m.in. Tajwanu, Indonezji, Meksyku, Holandii, Belgii. Swoje miejsce zajmują w tym zakresie autorzy reprezentujący instytucje międzynarodowe: Unię Europejską, UNESCO oraz dykasterie i organizacje odpowiedzialne za edukacyjną i pedagogiczną aktywność Kościoła. Każdy z publikowanych tekstów opatrzony został notką biograficzną autora, dzięki czemu czytelnik ma szansę odtworzenia bogactwa osób i instytucji, z którymi w swej pracy spotykał się Jubilat w półwieczu swej kapłańskiej posługi. To środowisko kompetentne i różnorodne, obdarzone wysokimi autorytetami. Obok papieży XXI w. Benedykta XVI i Franciszka są wśród nich: Dziekan Kolegium Kardynalskiego Angelo kard. Sodano, Nuncjusz Apostolski w Polsce abp Celestino Migliore, Prymas Polski, Metropolita Gnieźnieński abp Józef Kowalczyk, bp Zdzisław Fortuniak – członek Komisji Duszpasterstwa i Komisji Mieszanej Biskupów i Wyższych Przełożonych Zakonnych, rektorzy uczelni katolickich, członkowie Trybunału Roty Rzymskiej, członkowie Kongregacji Wychowania Katolickiego (w tym m.in. pochodzący z archidiecezji częstochowskiej ks. prałat Ryszard Selejdak), dr Jan Sadlak – członek AVEPRO (Agenziadella Santa Sede per la Valutazione e la Promozione della Qualità e Facoltà Ecclesiastiche) oraz prezes IREG (Stowarzyszenie Światowych Ekspertów Rankingowych), wysokiej rangi przełożeni zakonni, profesorowie akademicy o światowym uznaniu (m.in. profesorowie Uniwersytetu Adama Mickiewicza: ks. prof. Jan Szpet, ks. prof. Jan Słowiński, ks. prof. Jerzy Troska, ks. prof. Bartosz Nowakowski, ponadto ks. prof. Józef Krukowski z KUL, ks. prof. Wojciech Góralski i ks. prof. Henryk Stawniak SDB z UKSW w Warszawie, ks. prof. Robert Tyrała i ks. prof. Janusz Mastalski z UPJP w Krakowie).

W publikowanych tekstach podkreśla się często wkład Jubilata w konkretne problemy merytoryczne prawa kanonicznego, w których ujawnia się jego wiedza i kompetencja. To także okazja do podkreślenia umiejętności pedagogicznych, formacyjnych i organizacyjnych w dziedzinie nauki i nauczania, zwłaszcza w instytucjach edukacyjnych Kościoła. W efekcie księga jubileuszowa prezentuje rozległą perspektywę aktualnych i ważnych problemów Kościoła. Lektura tych tekstów budzi uznanie i podziw przede wszystkim dla dokonań Prefekta Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego, a zarazem Autora szczegółowych opracowań służących rozumieniu problemów i wyzwań współczesności, sprawiających, że kościelne instytucje naukowe budują swój wielowiekowy autorytet jako *Mater et Magistra scientiarum*. To także przykład współpracy autorów reprezentujących wysokie i ważne instytucje Kościoła – od dykasterii watykańskich po historyków parafii rzymskich. Ich duża liczba świadczy o wielkim autorytecie naukowym i osobowościowym kardynała Grocholewskiego. Wymieńmy choćby wybrane kwestie podniesione w tym tomie.

Bp Wiesław Mering opracował fundamentalny tekst dla odpowiedzialnych za formację teologiczną, moralną i naukową w seminariach duchownych (*Seminarzyści: kilka uwag dla zapoczątkowania poważnej dyskusji*, s. 460–471; tytuły oryginalne podaje w tłumaczeniu własnym – A.D.), z tezą o potrzebie powrotu do „posiadania autorytetu” wychowawców seminaryjnych i do „bycia autorytetem”, co wymaga wyraźnej, eklezjalnej osobowości formatorów (s. 469). Sugestie te współbrzmia z uwagami kard. Grocholewskiego, które bardziej szczegółowo omówił ks. prof. J. Mastalski (*Wyzwania współczesności wobec wychowania chrześcijańskiego perspektywa pedagogiczna kard. Z. Grocholewskiego*, s. 451–459). Seminarzystom i ich formacji poświęcił swoje opracowanie m.in.: Jaime González Magaña SJ (*Formacja formatorów do kapłaństwa. Kompromis rodzący się z miłości do Kościoła*, s. 402–414). Elio kard. Sgreccia wskazał na aktualność kwestii bioetycznych w programach seminaryjnych (*Nauczanie zagadnień bioetycznych w seminariach*, s. 523–535), cytując m.in. opracowania ks. prof. Tadeusza Stycznia. Z kolei specyfika kształcenia katechetów w seminariach i na wydziałach teologicznych została przedstawiona w dobrze udokumentowanym opracowaniu ks. prof. J. Szpeta (*Kształcenie katechetów jako wyzwanie współczesności*, s. 549–555), z cytowaniem publikacji ks. prof. Krzysztofa Góździa z KUL.

Autorzy w swoich pracach podkreślają nie tylko olbrzymi wkład Jubilata w rozwój prawa kanonicznego i troskę o szkolnictwo katolickie w całym świecie, ale też ukazują jego osobowość jako świadka Ewangelii realizującego kapłaństwo w wymiarze pastoralnym.

Sjur Bergan (*Szkolnictwo wyższe po stronie etyki i wartości: udział w odpowiedzialności*, s. 327–341) na początku opisał krótko zdarzenie, które charakteryzuje postawę pastoralną Jubilata. Kardynał Grocholewski skierował, jak pisze Sjur Bergan, „bezpośrednią i jasną” (s. 327) informację: „chcielibyśmy bardzo, aby Pan wziął udział w pierwszej konferencji bolońskiej na temat wartości w wyższym wykształceniu, a ja byłbym szczęśliwy, gdybym mógł bierzmować Pana córkę w Watykanie”. Jego córka Katalina otrzymała sakrament bierzmowania w kaplicy przyległej do groby św. Piotra, jak pisze, przez posługę „rozpromienionego Kardynała” (s. 327). Przez „szczerą radość i jego przemówienie w perfekcyjnym hiszpańskim wlał w serce Kataliny mieszankę szczerości i radości, co było pomocą w motywacji do stania się aktywną uczestniczką parafialnego życia” (s. 327). Sjur Bergan podkreślił, że przytoczył to zdarzenie nie tylko dlatego, że jest piękne, ale również dlatego że ilustruje istotny wymiar edukacji. W dalszej części stwierdził, że „musimy kształcić całego człowieka” (s. 327), a kard. Grocholewski „ukazuje ten istotny wymiar poprzez swoje życie i działanie” (s. 327).

To integralne wychowanie człowieka jest przedmiotem troski Prefekta Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego. Na ten wymiar zwrócił uwagę James J. Hennessy (*Akademickie osiągnięcia w katolickich i publicznych szkołach: dalszy wniosek potrzebujemy katolickich szkół*, s. 417–423). W swoim opracowaniu zaznaczył, że Jubilat „podkreślił potrzebę katolickich szkół, aby pomogły dzieciom rozwinać

trwałe wartości, aby pomogły umocnić rodzinny i wspólnotowy wymiar życia i uczyły szacunku dla życia i życia wiary”. Autor zauważył, że kard. Grocholewski z naciskiem podkreślał to w słowach: „potrzebujemy szkół katolickich, które będą zatroskane o integralne wykształcenie ludzkiej osoby we wszystkich jej wymiarach: ludzkim, intelektualnym, duchowym i religijnym, kulturowym i zawodowym” (s. 417).

Recenzowana publikacja rekomendowana jest przede wszystkim diecezjalnym i zakonnym środowiskom edukacyjnym tworzonym przez seminaria, kurie biskupie i prowincjalne, szkoły katolickie różnego szczebla. Zawiera bowiem interesującą syntezę poglądów na współczesne problemy wychowania ku wartościom chrześcijańskim autorstwa wybitnych autorytetów. Wykazują one wiodące znaczenie koncepcji personalistycznej w pedagogice i w egzekwowaniu prawa kanonicznego. Ukazują skuteczność opcji fundamentalnej na rzecz dobra wspólnego *in foro interno et externo*. Zachęcają do zachowania pedagogicznych wskazań Soboru Watykańskiego II, nastawionych na budowanie wspólnoty – eklezjalnej i świeckiej – a także na rozwijanie w wychowankach talentów, umiejętności i postaw związanych z rozpoznaniem i zaakceptowaniem powołaniem życiowym. To, zdaniem kard. Zenona Grocholewskiego, prefekta Kongregacji pracującej w przestrzeni edukacyjnej i pedagogicznej, najlepiej pojęta, konkretna odpowiedź na niełatwe wyzwania współczesności.